

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΕΙΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

Τὸν περήφανο καὶ ἀδάμαστο Ἑλληνισμό τῶν Σερρῶν θέλησε νὰ τιμήσει καὶ νὰ προστατεύσει τὸ Ἑλεύθερο Ἑλληνικὸ Κράτος, ἰδρύοντας τὸ 1856 Ἑποπροξενεῖο στὴν ἱστορικὴ πόλη τῶν Σερρῶν.

Ὁ πρῶτος Ἑποπρόξενος στὶς Σέρρες *Μιχαὴλ Συναδινός*, ἀφοῦ ὄρισε Ἐπίτροπό του στὴν Ἀθήνα τὸ Νικόλαο Δραγούμη «...νὰ ἐκδίδη ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τὰ τῆς μηνιαίας ἐπιχορηγήσεως καὶ πάσης ἄλλης φύσεως ἀποδοχῆς μου ἐντάλματα...»¹ ξεκίνησε γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου παρουσιάσθηκε στὶς τοπικὲς καὶ «ἐξωτερικὲς» Ἀρχές. Τέλος στὶς 24 Σεπτεμβρίου 1856 ἔφθασε στὶς Σέρρες², ὅπου ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τὸν ὑποδέχθηκε μὲ χαρὰ, ἐλπίζοντας ὅτι ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλεύθερης Πατρίδας θὰ τὸν ἀνακούφιζε ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ.

Πρῶτη φροντίδα τοῦ Μ. Συναδινοῦ ἦταν ἡ ἐξασφάλιση στέγης : «... μῆνα ὅλον κατεγινόμεν... ὅπως ἐπιτύχω κατάστημα κατάλληλον διὰ τὸ Ἑποπροξενεῖον, μόλις δὲ τῇ 16 Ὀκτωβρίου ἐπέτυχον τοιοῦτον. Ἐνοικιάσας αὐτὸ διὰ τριετίαν ἀνὰ 800 Γρ. κατ' ἔτος...».

Μετὰ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ὑψωση τῆς ἐλληνικῆς σημαίας. Ἀκολουθοῦν χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα τῆς ἐκθέσεώς του γιὰ τὸν «ὑπέμετρον ἐνθουσιασμόν τῶν Ἑλλήνων»³ : «...ἐβράδυνον ἐπὶ τούτου, ὅπως δαμάσω τὸ ἀνυπόμονον αὐτῶν, οἵτινες καθημέραν ἐπετήρουν τὸν καιρὸν τῆς ἀνυψώσεως, καὶ ἐκ τῶν χωρίων ὅπου ἐγίνετο πολὺς λόγος, ἤρχοντο ἐπὶ τούτοις ἀπεσταλμένοι διὰ νὰ πληροφορηθῶσι περὶ τῆς ἡμέρας. Ἀφ' ἐτέρου οἱ οἰκειότεροι τῶν ὁμογενῶν καὶ τινων ὑπηκόων ἀπήτουν νὰ ὑψωθῇ σημαία μετὰ πομπῆς, ζητωκραυγούντων καὶ πυροβολούντων καὶ ἀπεδέχοντο τὰς τῆς τελετῆς δαπάνας διὰ συνεισφορᾶς, παρευρισκομένων τοῦ Ἱερατείου, τῶν Ἐπιτοπίων Ἀρχῶν τῶν προκρίτων Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Ὀμογενῶν μετὰ τῶν Κυριῶν αὐτῶν ἢ ἀξιότιμος μάλιστα σύζυγος τοῦ κυρίου Κοντοῦ προσέφερε τὰ ἐκλεκτότερα ἔπιπλα τοῦ εὐρωπαϊκῶς διεσκευασμένου Οἴκου της, ὥστε δι' ὀλίγον εἶχον κλονίσει τὴν ἀπόφασίν μου, ἀλλὰ πάλιν σκεφθεὶς ὠριμώτερον καὶ... συλλογίζομενος πρὸς τούτοις ὅτι δι' ἐπιπολαίου διαγωγῆς,

1) Α.Υ.Ε.Φ. (= Ἀρχεῖον Ἑποπυργ. Ἐξωτ)κῶν, ἀρ. φακέλου) 36/27 ἔγγρ. ἀπὸ 12.9.1856 ὑπ' ἀριθ. 7/29.9.1856/16.10.1856/7384.

2) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 69/1.12.1856/9269.

3) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 » » » 485/25.10.1857/811 Νο 477.

μᾶλλον ἤθελον παραβλάβη τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τῆς μεγαλωνύμου Ἑλλάδος ἐναντίον τῆς ἀποστολῆς μου, ... συμφωνούντων μὲ τὴν γνώμην μου τοῦ τε Ἀρχιερέως καὶ τῆς ὑγειεστέρως φρονούσης μερίδος τῶν φίλων μου, ἀπροσδοκῆτως τὴν 17ην Νοεμβρίου, ἡμέραν ἀγορᾶς, Τρίτην τῆς ἑβδομάδος, Ἀποκρῶ καὶ ἑορτὴν τοῦ Χρυσοστόμου μεταβαίνω εἰς τὸ Διοικητήριον...καὶ ἰδίαις χερσὶ ἀνυψῶ τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν περὶ τὴν Μεσημβρίαν... Μετὰ τὴν ἀνύψωσιν, πλῆθος παιδῶν ἐπλημμύρισεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἔβλεπαν μετ' ἀδῶας ἐκστάσεως καὶ περιεκύκλουν τὸν Ἰστὸν ἀγαλλόμενα καὶ παίζοντα... Ἡ Σημαία ἡ μεγάλη ἐγένετο μεγαλοπρεπῆς συγκειμένη ἐκ πηχῶν 8 1/2 τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος ἀνάλογον, ἐξ ὑφάσματος μαλλίνου (φλανέλας) λευκοῦ καὶ καραμαντόλας κυανοῦ χρώματος. Ἡ εὐχαρίστησις τῶν Χριστιανῶν εἶναι ζωηρά· μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τὰς ἑορτὰς ἔρχονται ἀπὸ τὰς Ἐνορίας τῶν καὶ ἴστανται σωρηδὸν θεώμενοι τὰ Σύμβολα τῆς Ἑλλάδος καὶ εἶναι εὐάρεστον ν' ἀκούη τις τὰς κρίσεις καὶ τὰς εὐχὰς τῶν...».

Ὁ Μ. Συναδινὸς ταλαιπωρήθηκε πολὺ ἀπὸ τὶς τοπικὲς τουρκικὲς Ἀρχεῖς¹ μὲ τὸ θέμα τῆς «ἰθαγενείας» τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἀκόλουθο σημείωμα τοῦ Καϊμακάμη Σερρών: «Ἐπειδὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθωμεν πόσοι ὑπήκοοι Ἑλληνες ὑπάρχουν εἰς Σέρρας ἐμπορευόμενοι, διὰ τοῦτο ἅμα λάβητε τὴν φιλικὴν μας νὰ μᾶς στείλητε ἓνα κατάλογον τῶν ὑπαρχόντων ἐνταῦθα Ἑλλήνων, σημειοῦντες τὰ ὀνόματα καὶ τὰς πατρίδας τῶν, πρὸς γνῶσιν μας καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὅσοι Ἑλληνες ἔλθουν νὰ μᾶς στέλλετε σημείωσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν...»². Οἱ μηχανορραφίαι τῶν Τούρκων κούρασαν τὸν εὐερέθιστο Ὑποπρόξενο. Ὁ δύσκολος ἐξ ἄλλου χαρακτήρας τοῦ δυσαρέστησε πολλοὺς Σερραίους³. Γενικὰ οἱ περιορισμέναις ἰκανότητεσ τοῦ Μ. Συναδινοῦ δὲν ἐπαρκοῦσαν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς δύσκολης ἀποστολῆς του, ποὺ ἀπαιτοῦσε πολιτικότητα καὶ εὐστροφία γιὰ τὴ σωστὴ ὑπεράσπιση τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων στὴ τόσο νευραλγικὴ αὐτὴ περιοχὴ τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου.

*
**

Τὸν διαδέχθηκε ὁ *Γεώργιος Δ. Κανακάρης*, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει στὴ σχετικὴ του ἔκθεσις: «... τὴν 14ην τ. μ. λαβὼν τὸ ἐκτελεστήριόν μου ἀποσταλέν μοι διὰ τοῦ Αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου παρὰ τῆς ἐν Κων/πόλει Βῆς Πρεσβείας, ἀνεχώρησα [ἀπὸ τὴ Θεσ/νίκη] διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀτμοπλοίου τὴν ἐπιούσαν διὰ Καβάλλαν, ἐνθα ἀποβιβασθεὶς τὴν 16ην ἔτυχον τῆς φιλοφρονεστέρως περιποιήσεως παρὰ τῷ ἐκεῖ ἡμετέρῳ Προξενικῷ Πράκτορι κ. Πέτρῳ Ἀνδρεῖα. Ἀνελθὼν δ' ἐκεῖθεν τὴν 17ην ἔφθασα ἐνταῦθα κατὰ τὴν 18ην τ. μ. διελθὼν διὰ πολλῶν χωρίων καὶ κωμοπόλεων, ἐνθα μὲ ὑπεδέχοντο μετὰ

1) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 649/15.5.1858/4660 κλπ.

2) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 477/17.10.1857 καὶ 485/25.10.1857.

3) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 125/2.2.1857/8925.

τοῦ ζωηροτέρου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἀθωοτέρας μὲν ἀλλὰ καινοφανοῦς δι' ἐμὲ περιποιήσεως. Δύο δ' ὥρας μακρὰν τῶν Σερρών, καίτοι ραγδαίας βροχῆς οὔσης, εὔρον ἀναμένοντάς με ἅπαντας τοὺς ἐνταῦθα ὑπηκόους τῆς Α.Μ. τοῦ Τρισεβάστου Ἡμῶν Βασιλέως προεξάρχοντος τοῦ προσωρινῶς ἐπιφορτισθέντος τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα Κου Κοντοῦ, Ρώσου Ὑ/προξένου ἐνταῦθα, ὅστις καὶ μὲ ὑπεδέχθη εἰς τὴν οἰκίαν του μετὰ τῆς μεγαλειτέρας καὶ φιλοφρονεστέρας περιποιήσεως μέχρις οὗτου εὔρω κατάλληλον οἶκημα διὰ τὸ Ὑ/προξενικὸν κατάστημα...». Γιὰ τὸν προκάτοχό του γράφει: «... εἰς μὲν τὰς ἐγγωρίους Ἀρχὰς ἐγκατέλιπε μῖσος μέγα ἐπαγαγὸν οὐ μόνον τὴν ἀδιαφορίαν αὐτῶν πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνευ ὀρίων καταδρομὴν των πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ὑπηκόους Ἑλληνας, εἰς δὲ τοὺς ὁμογενεῖς ψυχρότητα ἀπαραδειγμάτιστον...»¹.

Ἀφοῦ «ἀναγνωρίσθηκε» ὁ νέος Ἑλληνας Ὑποπρόξενος ἀπὸ τῆς τοπικῆς, τουρκικῆς Ἀρχῆς ἄρχισε νὰ ἐργάζεται ἐντατικὰ γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς Ὑπηρεσίας ὅπως ἀναφέρει «τὰ ἀρχεῖα (ἦταν) εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἀταξίαν, καὶ οὐχὶ κάλλιον τῶν ὑπὸ τῶν παντοπωλῶν διατηρουμένων διὰ τὰς ληψοδοσίας των».

Κατὰ τὴ συνάντησή του μὲ τὸν Καϊμακάκη, ὁ Γ. Δ. Κανακάρης διαπίστωσε ὅτι ὁ Τοῦρκος ἀξιωματοῦχος ἦταν φανατικὸς ἀλλὰ καὶ «ἀδρανής», ἴσως γι' αὐτὸ ἡ Πύλη φρόντισε σὲ λίγο νὰ τὸν ἀντικαταστήσει.

Ὁ Καϊμακάκης διοικοῦσε μὲ τὴ βοήθεια «Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου ἐξ ἴσων ἀτόμων Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν συγκροτουμένου». Ἐξ ἄλλου «τὸ Ἐμπορικὸν Δικαστήριον, ἐκ Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν ἐπίσης συγκείμενον καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν πάντοτε Ὀθωμανοῦ Ὑπάρχου συνεδριάζον», δίκασε τῆς ἐμπορικῆς διαφορῆς.

Πολύτιμες εἶναι οἱ πληροφορίες τοῦ Γ. Δ. Κανακάρη γιὰ τὴ στρατιωτικὴ κατάσταση τῆς περιοχῆς του: «... Ἡ ἔλλειψις τακτικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὰ περίχωρα εἶναι ἡ μόνη αἰτία, δι' ἣν ἡ Ἐπαρχία ἅπασα, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ γειτνιαζουσά της Δράμα, δέκα ὥρας ἀπέχουσα τῶν Σερρών, καὶ πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου Ἐπαρχίας, ἥτις νεωτέρα διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου μετασχηματίζεται ἤδη εἰς Σατραπίαν (Πασσαλίκιον), φρουρεῖται ὑπὸ ἀτάκτου στρατοῦ ἐξ Ἀλβανῶν συγκειμένου, διὸ καὶ αἱ δύο αὗται Ἐπαρχίαι καὶ γέμουσι ληστρικῶν συμμοριῶν καὶ ἀπειλοῦνται καθ' ἐκάστην ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἀρχηγούς τῶν ἀτάκτων αὐτῶν Ἀλβανῶν, οἵτινες, ὅπως ἐπιτύχῃσι πλειοτέρας μισθοδοσίας, μεγαλειτέρων προνομίων καὶ δικαιωμάτων καὶ μᾶλλον ἐκτεταμένως δικαιοδοσίας, ἀπειλοῦσιν ὅτε μὲν τὸν ἴδιον τὸν Καϊμακάμη, ἀμχανοῦντα ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐνὸς καὶ μόνου στρατιώτου, ὅτε δὲ τὴν πόλιν ἅπασαν στερουμένην ἐνὸς καὶ μόνου ἀκόμη ἀστυνομικοῦ ὑπαλ-

1) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 1/20.10.1858/9213/12.11.185.

λήλου ἢ κλητῆρος, ἐνσπείροντες τὸν φόβον ὅτι θέλουσι λεηλατήσῃ καὶ πυρπολήσῃ αὐτήν καὶ ὄντως τοσοῦτος εἶναι ὁ πανικός φόβος, ὥστε οὐδείς τῶν πολιτῶν τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως. Ὅστε εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ἂν δι' οἰουδήποτε τρόπου ἢ μέσου καταρωθοῦτο νὰ σταλῇ ἐνταῦθα, ἂν οὐχὶ πολὺς, τοῦλάχιστον μία Ἐκατονταρχία, στρατοῦ τακτικοῦ, ὅστις, καὶ τῆς καταδιώξεως τῶν ληστῶν ἂν δὲν ἐπιληφθῇ, τῶν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως ἀπειλούντων αὐτήν, τοῦλάχιστον θέλει προφυλάξῃ αὐτήν καὶ ἐξασφαλίσαι τὴν ὑπαρξιν τῶν κατοίκων...»¹.

* * *

Ὁ νέος Ἕλληνας Ὑποπρόξενος ἄρχισε ἀμέσως τὴν ἐγγραφή καὶ ἀναγνώριση τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων. Διαπίστωσε μὲ πολλὴ θλίψη ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ προκατόχου του εἶχαν ἀφαιρεθεῖ μὲ τὴ βία τὰ διαβατήρια ἀπὸ πολλοὺς Ἕλληνας. Ὑπεύθυνος γιὰ τὴν κατάσταση ἦταν καὶ ὁ Ἀρχιερέας, κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Γ. Δ. Κανακάρη.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ Ρωσία καὶ ἡ Αὐστρία διατηροῦσαν Ὑποπροξενεῖα στὶς Σέρρες, ἐνῶ ὁ Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας στὴ Θεσ/κη εἶχε ὀρίσει ἀνταποκριτὴ. Ὁ Ὑποπρόξενος τῆς Ρωσίας Κ. Κοντὸς (Ἕλληνας) προστατεύεσε μὲ «ἐξαιρετικὸ ζήλο» τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα, ὅπως ἀναφέρει τὸ ἀκόλουθο ἔγγραφο Ἑλλήνων ὑπηκόων² «Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον Κύριον Κύριον Γ. Δ. Κανακάρη» :

«... Καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν, Ἐκλαμπρότατε, νὰ παρακαλέσωμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐκφράσητε τὴν ἄκραν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαρίστησιν πρὸς τὸν μέχρι τῆς ἀφίξεώς Σας προστατεύσαντα τὰ συμφέροντα ἡμῶν τῶν ἐνταῦθα εὐρισκομένων Ἑλλήνων Κύριον Κωνσταντῖνον Κοντόν, Ὑποπρόξενον τῆς Ρωσσίας ἐνταῦθα διὰ τὴν προστασίαν καὶ ὑπεράσπισιν, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ προκατόχου Σας ἔδειξε μετὰ μεγίστου ζήλου καὶ φιλογενείας διὰ τὰ συμφέροντά μας.

Συγχρόνως δὲ θέλομεν θερμοπαρακαλέσει τὴν Ἐκλαμπρότητά Σας νὰ εὐαρεστηθῆ νὰ δεχθῆ τὰ ταπεινότατα σεβάσματά μας καὶ ὑποσημειούμεθα

Εὐπειθέστατοι

Ὑπογραφαί: Κωνστ. Μανασίδης Ἐμπορος
 Ἀδαμος Κ. Γερμάνης Τραπεζίτης
 Ἰ. Πανταζῆς Διδάσκαλος
 Ν. Α. Κουμπίδης Διδάσκαλος
 Δ. Α. Λάσκαρις Διδάσκαλος
 Θεόδωρος Ἐμμανουήλ Ἐμπορος
 Βασίλειος Ζλατάνου »
 Ἀλέξης Τζέρης »

1) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 16/28.10.1858/9519/24.11.1858.

2) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. ἀπὸ 1.11.1858.

Πέτρος Ἀνδρέου Ἔμπορος
 Θεόδωρος Πανταζῆς »
 Θεοχάρης Ἀγγέλου Σανδαλοποιὸς
 Ἀγγελος Νικολάου »
 Δημήτριος Ἀγγέλου »
 Νικόλαος Ἀγγέλου »
 Εὐθύμιος Ἀγγελάκη Ἔμπορος καὶ Διευθυντὴς Συντεχνίας
 Κάρολος Καμίσκης Χρυσοχόος
 Νικόλαος Δημητρίου Ἔμπορος
 Γρηγόριος Ζαφείρη »

Σὲ ἔκθεσή του ὁ Γ. Δ. Κανακάρης ἀναφέρει γιὰ τὰ *Ἐκπαιδευτικὰ Καταστήματα τῶν Σεργῶν*, τὰ «διατηρούμενα δαπάνη τῆς πόλεως»: «... ἐκτὸς τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ σχολείου ὑπάρχει ἐν Ἑλληνικὸν Σχολαρχεῖον, ἐνθα φοιτῶσι ὀγδοήκοντα ἕως ἑννεήκοντα μαθηταὶ κατ' ἔτος, διδασκόμενοι ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν Λατινικὴν καὶ Γαλλικὴν παρὰ διδασκάλων Ἑλλήνων Ὑπηκόων, ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευθέντων καὶ ἐν σχολεῖον τῶν κορασίων, ἐνθα φοιτῶσιν ἐξήκοντα ἕως ἑβδομήκοντα νεάνιδες, διδασκόμεναι τὰ γράμματα καὶ χειροτεχνήματα ὑπὸ διδασκαλίας Ἑλληνίδος...»¹.

Στὴν ἀπὸ 29.11.1858 ἀναφορά του ὁ Ὑποπρόξενος περιγράφει τὶς καταστροφὲς ποὺ προκάλεσε ἡ πλημμύρα τοῦ χειμάρρου μετὰ ἀπὸ δυνατὴ καὶ ἀδιάκοπη βροχὴ: «... διαρρήξας [ὁ χεῖμαρρος] ἐν μέρος τοῦ χωρίζοντος αὐτὸν καὶ τῆς πόλεως τείχους, εἰσῆλθε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν· πλείσται τῶν οἰκιῶν κατέπεσαν, πολλαὶ δὲ αὐτῶν ἐκαλύφθησαν ἀπὸ τὸν συσσωρευθέντα ἄμμον καὶ ἄλλαι ὡς καὶ πολλαὶ ἐκκλησίαι ἐπληρώθησαν ὑδάτων. Τὴν νύκτα τῆς 22ας πρὸς τὴν 23ην συνέβησαν τὰ αὐτὰ σφοδρότερα ἔτι καὶ κινδυνωδέστερα, διὸ καὶ αἱ ζημίαι καὶ αἱ καταστροφαὶ ἀσυγκρίτως τῷ λόγῳ πλείοτεραι καὶ μεγαλείτεραι. Ἀπασα ἡ Ν. Α. πλευρὰ τῆς πόλεως, ἡ χαμηλοτέρα τῶν ἄλλων, δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἐπνίγη καὶ ὀλίγαι ἐλπίδες ὑπάρχουσι περὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ τοῦ μέρους. Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται περὶ τὰς 600.000 δρχ. διότι ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν ἐπίγησαν καὶ ὄλαι σχεδὸν αἱ ἔξοχα καὶ τὰ χωρία τῶν ἐνταῦθα πλουσίων Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν...». Τονίζεται ἀκόμη στὸ ἔγγραφο ὁ κίνδυνος σιτοδείας, γιὰτὶ μὲ τὶς συνεχεῖς βροχὰς οἱ χωρικοὶ δὲν κατῴρθωσαν νὰ σπείρουν οὔτε σιτᾶρι, οὔτε καλαμπόκι².

1) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 16/28.10.1858.

2) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 46/29.11.1858/10185/20.12.1858.

Στις 2 Ιανουαρίου 1859 ὁ Γ. Δ. Κανακάρης γράφει εὐχαριστημένος στο Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ὅτι ἀνέπτυξε φιλικές σχέσεις μὲ τὸν Τοῦρκο Διοικητή. Ἔτσι ἐγκαίρως πληροφορήθηκε τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νέου *Δικαστικοῦ Κανονισμοῦ*, ποὺ περιλάμβανε 200 ἄρθρα : «ἔμαθον [γράφει ὁ Ὑποπρόξενος], ὅτι οὗτος ἐγένετο κατὰ συνέπειαν τοῦ Χάι Χουμαγιούν, ὅτι εἶναι ἀπόσπασμα τῆς νέας Ὁθωμανικῆς νομοθεσίας, καταργούσης τὰς μέχρι τοῦδε ἀρχαίας θεσμολογίας καὶ διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεώς του. Καθ' ἃ δὲ ἡδυνήθην νὰ ἐννοήσω ὁ νέος οὗτος Νόμος Τουρκιστὶ γεγραμμένος καὶ μῆπω μεταφρασθεὶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν εἶναι μόνον Ποινικὸς καὶ ἀφορᾷ τὰς ἐπιβαλλομένας ποινὰς καὶ πρόστιμα εἰς τὰς Ποινικὰς Πράξεις. Δυσχερὴς ἐν πρώτοις θέλει φανῆ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς νέας ταύτης νομοθεσίας, ὑπέλαβον αὐτῷ, διότι οἱ ἐνταῦθα Ὁθωμανοί, ἰδίως δὲ οἱ Βεΐδες, φανατικοὶ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἐσυνήθησαν πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τὰς παρανόμους πράξεις...»¹.

Σὲ ἐπόμενο ἔγγραφό του ὁ Γ. Δ. Κανακάρης παραπονεῖται γιὰ τὶς γλίσχρες ἀπολαβές του καὶ συγχρόνως παρέχει καὶ ἄλλες χρήσιμες οἰκονομικὲς πληροφορίες : «...αἱ μηνιαῖαι εἰσπράξεις τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου Βου Ὑποπροξενείου, ὑπαγομένου εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀμίσθων καὶ ἐπιχορηγησιν ἐχόντων Προξενίων, δὲν ὑπερβαίνουν συνήθως τὰς 50 -60 δραχ. κατὰ μῆνα· ἔνεκα δὲ τῶν κατὰ τὴν ἐγκατάστασίν μου ἐκδοθέντων διαμονητηρίων, ἰσχυόντων δι' ἓν ἔτος, συνήχθησαν καθ' ὅλην τὴν Δην Τριμηνίαν τοῦ 1858 δραχ. 371 καὶ 68/100. Ἡ συνήθης δ' αὕτη μηνιαία εὐτελής εἰσπραξις μετὰ τῆς μηνιαίας ἐξ ἑκατὸν δραχμῶν ἐπιχορηγήσεώς μου, συμποσομένης τὸ ὅλον εἰς Δραχ. 150.— κατὰ μῆνα, οὐχὶ μόνον δὲν ἀποτελεῖ τὸ ποσὸν τῆς συνήθους μηνιαίας μισθοδοσίας ἐνὸς Ὑποπροξένου, ἀλλὰ μόλις τὸ ἐν τρίτον ταύτης. Ἐκ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ 30 μὲν Δραχ. πληρώνω κατὰ μῆνα δι' ἐνοίκιον τοῦ Γραφείου, 30 δ' ἑτέρας εἰς τὸν Καβάρην, 20 ἑτέρας δι' ἔξοδα Γραφείου καὶ ταχυδρομικὰ δικαιώματα καὶ 60 Δραχ. εἰς τὸν Γραφέα κατὰ μῆνα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐκτάκτων καὶ ἀπροβλέπτων ἐξόδων, δι' ὅλα δὲ αὐτὰ καὶ μόνον ἀναπόφευκτα ἔξοδα δαπανᾶται προφανέστατα ὀλόκληρος ἡ μισθοδοσία μου. Διὰ νὰ διατηρηθῶ λοιπὸν ἐνταῦθα, ὡς ἀπλοῦς καὶ μόνον πολίτης, ὀφείλω νὰ ἐξοδεύω καὶ νὰ διατηρῶμαι ἐκ τῆς μικρᾶς καὶ ὀλίγης περιουσίας μου...»².

Ἡ ἐπέτειος τῆς 25ης Μαρτίου 1821 ἦταν μιὰ ξεχωριστὴ μέρα γιὰ τοὺς Σερραίους. Ὁ Ἕλληνας Ὑποπρόξενος ὑψωσε τὴν ἑλληνικὴ σημαία «ἐπὶ τῆς Ὑποπροξενικῆς οἰκίας, ὁ δὲ Ἅγιος Σερρῶν, οἱ Ὑποπρόξενοι Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ὑψώσαντες ἐπίσης τὰς σημαίας των καὶ ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐνταῦθα τῶν προκρίτων ξένων καὶ ἐγχωρίων ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ μ' ἐπι-

1) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 9/2.1.1859/590/26.1.1859.

2) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 20/16.1.1859/589/26.1.1859.

σκεφθῶσι καὶ νὰ μοὶ ἐκφρασθῶσι μετὰ μεγάλης χαρᾶς τὰ ζωηρότερα αἰσθήματα τῶν καὶ τὰς συγκινητικώτερας συγχαρητηρίους τῶν διὰ τὴν ἐπέτειον ἀνάμνησιν τῆς 25ης Μαρτίου, καίτοι οὐδεμιᾶς εἰδοποιήσεως παρὰ τοῦ Βου τούτου Ὑποπροξενείου προηγηθείσης. Ἄπαντες οἱ ἐπισκεφθέντες μὲ ἐδήλωσαν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν νὰ ἴδωσι τὴν ἐορτὴν τελουμένην δημοσίως..»¹.

Στὶς 21 Μαΐου 1859 ἔφθασαν στὶς Σέρρες ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου «τοῦ ἐν Βιτωλίοις Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἵνα ἐνεργήσωσι τὴν κλήρωσιν τῶν στρατευσίμων διὰ τὰ ἔτη 1859, 1860 καὶ 1861».

Ὁ ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς (συνταγματάρχης) ἐπισκέφθηκε τὸν Γ. Δ. Κανακάρη καὶ «ἀνέφερεν ὅτι ἡ Ὑ. Πύλη ἔχουσα μεγάλην ἀνάγκην στρατοῦ διέταξε τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ὅτι οἱ μὴ ἀποδειχθῆσόμενοι κληροῦχοι θέλουσιν ἐγγραφῆ εἰς τὸ Τάγμα τῶν Ἐφέδρων (Ρεδίφ), οὓς ἡ Πύλη θέλει προσκαλέσει εἰς τὰ ὄπλα ἐν καιρῷ ἀνάγκης...». Ἀνέφερε ἐπίσης τὴ συγκέντρωση τουρκικῶν στρατευμάτων στὰ Βιτώλια².

* *

Τὸν ἐπόμενον μῆνα διορίσθηκε στὶς Σέρρες Προξενικὸς Πράκτορας τῆς Γαλλίας ὁ Πανάγος Μωραΐτης³.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1859 ὁ Γ. Δ. Κανακάρης διώρισε, στὴν ἡρωικὴ κωμόπολιν τοῦ *Μελενίκου* ἐπίτροπὸ τοῦ «τὸν Εὐσταθίου Μ. Εὐσταθόπουλον, ὑπήκοον Ἑλληνα, λατρὸν καὶ κτηματίαν, ὅπως διὰ τῆς προσωπικῆς του βαρύτητος ἐξομαλύνῃ παρὰ τῆ ἐκεῖ Διοικητικῆ Ἀρχῆ τὰ ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν παρεμβαλλόμενα πρεσκόμματα... Πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ἐπιτρόπου ἐν Μελενίκῳ, τοσοῦτον μῖσος ὑπῆρχεν ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, ὥστε ἀφόρητος καθίστατο ἡ ἐκεῖ διαμονὴ τῶν ἢ ἐκεῖ Ὀθωμανικῆ Ἀρχῆ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐνησχολεῖτο πῶς νὰ καταστρέφῃ τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα, ὥστε νὰ καταστραφῆ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον...»⁴.

Ὁ Εὐσταθόπουλος κατώρθωσε νὰ λύσει τὶς διαφορὰς. Τὰ πράγματα ἡρέμησαν τόσο, ὥστε πολλοὶ ὁμογενεῖς ζητοῦσαν νὰ «μεταβῶσι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἵνα ἐγγραφῶσι δημόται...». Ὁ Ἑλληνας Ὑποπρόξενος ἐπισκέφθηκε τὸ Μελένικο «ἵνα τὸ μὲν ἔργον στερεώτερον καταστήσω [ὅπως γράφει στὴν ἐκθεσὴ του], ὠθήσω δὲ μᾶλλον καὶ ἐνισχύσω τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου διάθεσιν τῶν ἐκεῖ Ὀθωμανῶν... Ἡ ὑποδοχὴ μου ἐκ μέρους τῶν τε ὁμογενῶν καὶ Ὀθωμανῶν, ἰδίως δὲ τοῦ Διοικητοῦ Ἀλῆ Βέη, ὑπῆρξεν λίαν γοητευτικὴ καὶ ἀληθῶς εὐάρεστος...».

1) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 98/26.3.1859/2620/7.4.1859.

2) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 158/22.5.1859/9565/5.7.1859.

3) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 174/4.6.1859/4892/1.7.1859.

4) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 227/22.7.1859/5930/6.8.1859.

Μὲ τὸ ἀπὸ 14.12.1859 ἔγγραφό του, ὁ Γ. Δ. Κανακάρης γνωστοποιεῖ στὸ «Ἐπὶ τοῦ Β. Οἴκου καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείων» τὴ συγκινητικὴ πρόταση τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων τῶν Σερρῶν «Περὶ συστάσεως ταμείου ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν ἢ ἄλλων κοινοφελῶν πράξεων» καὶ διαβιβάζει τὴ σχετικὴ αἴτηση καθὼς καὶ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς :

α) Ἐκλαμπρότατε,

Οἱ ὑποφαινόμενοι Ὑπήκοοι Ἑλληνες, ἐνταῦθα διαμένοντες, ἐπιθυμοῦντες ὅπως ὑπάρχωμεν τὰ μάλιστα χρήσιμοι εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ διαμένομεν, ὑποβάλλομεν εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Υ. Ε. τὴν ἐπομένην ἡμῶν πρότασιν· νὰ συστηθῇ δηλ. ἐν τῷ ἐνταῦθα Βῶ Ἑλληνικῷ Ὑποπροξενεῖῳ Ταμεῖον, ἐν ᾧ ἕκαστος τῶν ἐνταῦθα διαμενοντῶν ἢ ἐντεῦθεν διαβαινοντῶν ὑπηκόων Ἑλλήνων νὰ προσφέρῃ ἅπαξ κατ' ἔτος καὶ ὅσας οἴκοθεν ἤθελε ζητήσῃ ὅ,τι ἤθελε προαιρεῖται. Αἱ δὲ προσφοραὶ αὗται διατελοῦσαι εἰς τὴν διάθεσιν Ἐπιτροπῆς διαρκοῦς καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεχθησομένης νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς φιλανθρωπικὰς ἢ ἄλλως κοινοφελεῖς συνδρομάς, ὅσας καὶ ὁποίας ἢ εἰρημένη ἐπιτροπὴ ἤθελεν ἐγκρίνει.

Πεποιθότες ὅτι ἡ πρότασις ἡμῶν αὕτη, μὴ ἔχουσα τι ἄτοπον, θέλει γείνει δεκτὴ ὑποσημειούμεθα μὲ τὸ ἀνήκον σέβας.

Τῇ Υ. Ε. Προθυμότατοι

ἐν Σέρραις 30 Ἰανουαρίου 1859

Ἰωάννης Θεοδωρίδης Ἰατρός

Ἀθανάσιος Ἐμμανουήλ Ἰατρός

Ἰωάννης Πανταζίδης Σχολάρχης

Κων/νος Ν. Δούμπα

Δημ. Λάσκαρις Διδάσκαλος

Ἀδαμος Κ. Γερμάνης

Ν. Κουμπίδης Διδάσκαλος

Βασίλειος Ζλατάνος

Ἀνδρόνικος Λαμπρίδης

Ἰωάννης Γεωργίου

Γ. Κ. Χ'' Ἐμμανουήλ

Βασίλειος Ἰωαννίδης

Πέτρος Ἀνδρέου

Κωνστ. Πέτρου

Ἄγγελος Νικολάου

Κ. Χρηστίδης

Σωτήριος Καραμήτζου

Θ. Ἀγγελάκη

(καὶ ἄλλαι ὑπογραφαί)

β) Οἱ προσκληθέντες ἐκ συμφώνου ἐπαρουσίασαν τὸ παρὸν ὑπογεγραμμένον :

αον) Νὰ συστηθῇ τετραμελὴς Ἐπιτροπὴ, Πρόεδρον ἔχουσα τὸν κατὰ καιροὺς Ὑποπρόξενον, ἐκλεγομένη κατ' ἔτος.

βον) Ἡ ρηθεῖσα ἐπιτροπὴ ἀπλῶς διαχειρίζεται τὰς συναθροισζομένας

προσφοράς πρὸς ὄφελος τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ *Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτικῶν Καταστημάτων*.

γον) Αἱ προσφοραὶ θὰ γίνωνται ἅπαξ κατ' ἔτος κατὰ τὴν προαίρεσιν ἑνὸς ἐκάστου.

δον) Τὸ Ταμεῖον ὡς καὶ τὸ Βιβλίον τῶν προσφορῶν νὰ μένη παρὰ τῷ Γραφεῖῳ τοῦ ἑνταῦθα Σου Ὑποπροξενείου, εἰὰν ὁ Κοσ Ὑποπρόξενος τὸ ἐγκρίνη, ἢ δὲ κλείς τοῦ ταμείου νὰ μένη εἰς χεῖρας ἑνὸς τῶν Ἐπιτρόπων, ὅστις θὰ ἐκτελῇ χρέη Γραμματέως καὶ Ταμία.

Ἐν Σέρραις τὴν 13 Δεκεμβρίου 1859

Ἰ. Θεοδορίδης Ἰατρός
 Ἀθ. Ἐμμανουήλ Ἰατρός
 Ἰω. Πανταζίδης Σχολάρχης
 Δ. Α. Λάσκαρις Διδάσκαλος
 Ν. Κουμπίδης Διδάσκαλος
 Α. Λαμπροίδης Ἐμπορος¹

* *

Τὸ 1860 οἱ «ραγιαδες» ἀντιμετώπισαν μεγαλύτερες καταπιέσεις ἀπὸ τὶς τουρκικὰς ἐπιτόπιες Ἀρχές². Ἐξ ἄλλου αὐξήθηκε ὁ φανατισμὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου καὶ ἡ μανία του γιὰ τὴν ἐξόντωση τῶν ὑποδοῦλων Χριστιανῶν.

Στὶς 19 Δεκεμβρίου 1860 ὁ Γεν. Διοικητὴς τῆς Μακεδονίας Χουσουνῆ Πασσᾶς ἔφθασε στὶς Σέρρες. Στὴ διάρκεια τῆς δεκαήμερης παραμονῆς του ὁ Ἕλληνας Πρόξενος ἦταν ἄρρωστος. Ἔτσι δὲν μπόρεσε νὰ τὸν συναντήσῃ. Ἐμαθε ὅμως ἀπὸ τὸν Ὑποπρόξενον τῆς Γαλλίας ὅτι ὁ Πασσᾶς «... εἶχε κηρύξει διὰ τῶν ὀργάνων του ὅτι, κατόπιν προκληθείσης ὑπ' αὐτοῦ ὑψηλῆς διαταγῆς, θέλει προσκαλέσει ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ διαμένοντας ὑπηκόους Ἕλληνας διὰ νὰ γνωστοποιήσῃ αὐτοῖς ὅτι ὅσοι ἐξ αὐτῶν θέλουσι νὰ γείνωσιν ὑπήκοοι ὀθωμανοὶ ὀφείλουσι νὰ δώσωσιν ἔγγραφον ὅτι δέχονται τὴν ὀθωμ. ὑπηκοότητα, οἱ δ' ἀρνούμενοι ὀφείλουσι ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐγκαταλίπωσι τὸ ὀθωμανικὸν ἔδαφος. Αἱ διακηρύξεις αὐταί, ὡς καὶ αἱ περὶ τῆς βιαίας ἐφαρμογῆς τοῦ 17ου ἄρθρου τῆς συνθήκης ἀπειλαί του, διαταράξασαι τοὺς ὑπηκόους ἔκαμαν αὐτοὺς νὰ προστρέχωσι λίαν καταθορυβημένοι εἰς τὸ Ὑποπροξενεῖον, ἐρωτῶντες ἂν ἔχωνται ἀληθείας τὰ λεγόμενα»³.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρου 17 τῆς *Ἐμπορικῆς Συνθήκης* μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ τὸ θέμα τῆς *ἐθνικότητος* ἀπασχόλησαν καὶ στεναχώρησαν πολὺ τὸν Γ. Κανακάρη. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐκθεσὴ του ἀπὸ 3 Ἰανουαρίου 1861 ὁ Τοῦρκος Διοικητὴς Σερρῶν «προέβη ἐπὶ τούτῳ χθὲς εἰς βίαια

1) Α.Υ.Ε.Φ. 36/27 ἔγγρ. 438/14.12.1859/29.12.1859.

2) Βλ. Σερραϊκὰ Χρονικὰ τ. 7 σελ. 187 καὶ ἐπόμε.

3) Α.Υ.Ε.Φ. 49/2 ἔγγρ. 3/2.1.1861/266.

μέτρα κατά τῶν ὑπηκόων Ἑλλήνων, ἀρξάμενος πρῶτον ἐκ τῶν μετερχομένων τὸν οἰνοπώλην, παρ' ὧν διὰ τῆς βίας ἀπήτησε καὶ εἰσέπραξε τέλος τι, ἠναγκάσθη νὰ τῷ ἀπευθύνῃ τὴν ἐν ἀντιγράφῳ ἐπισυναπτομένην ὧδε διαμαρτυρικὴν διακοίνωσίν μου.

Ὁ Διοικητὴς τῶν Σερρών, μετὰ τὴν ἐνταῦθα ἄφιξιν τοῦ Χουσνὴ Πασσᾶ ἤρχισε πάλιν ν' ἀπαιτῆ ἐπιμόνως παρὰ τῶν ἐν λόγῳ ὑπηκόων κατηργημένον τι πρὸ τριῶν ἐτῶν τέλος τοῦ Ζεϊγρὲ ἐπὶ τῶν σταφυλῶν, τὸ λεγόμενον Καντάρ παρασί, ἥτοι δικαίωμα διὰ τὸ ζύγισμα τῶν σταφυλῶν. Κατὰ τῆς αὐτῆς ἀπαιτήσεως τοῦ Διοικητοῦ, γενομένης τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀντετάξαμεν τὰ εἰκότα ἐπιτυχῶς, ὡς περὶ τούτου ἀνέφερα πρὸς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 217 τῆς 16ης 7βρίου παρελ. ἔτους ἀναφορᾶς μου. Καὶ πάλιν κατ' αὐτῆς ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τοῦ μέτρου τῆς βιαίας προσαγωγῆς τῶν ἐν λόγῳ Ἑλλήνων, τὰς αὐτὰς παραστάσεις ποιήσαντες καὶ τὰς αὐτὰς παρατηρήσεις ἀντιτάξαντες οὐδὲν κατωρθώσαμεν διὰ τῆς ἀνευδότητος καὶ ἀνεξηγήτου ἐπιμονῆς τοῦ Διοικητοῦ ἅπασαι αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου προσπάθειαι καὶ συμβιβαστικαὶ προτάσεις ἡμῶν ἐματαιώθησαν.

Ἄνευ ἀποτελέσματος ἐπρότεινα τῷ Διοικητῇ νὰ παρακατατεθῆ ἢ εἰς τὸ Γραφεῖον μας ἢ εἰς τὴν Διοίκησιν, ὡς φιλονικούμενον, τὸ καταζητούμενον ποσόν, μέχρις οὗ ἐφοδιασθῶμεν μὲ τὰς ζητηθησομένας ἐκ Κων/πόλεως ὁδηγίας· ὁ Διοικητὴς εἰς ταῦτα πάντα κωφεύων ἀπήντα διὰ τῆς στερεοτύπου ἐνστάσεως ὅτι τὸ Ὑ/προξενεῖον ἐναντίον τοῦ 17ου ἄρθρου τῆς συνθήκης¹ ἐπεμβαίνει εἰς τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις καὶ ὅτι ἡ ἐγγώριος Ἀρχὴ ὅ,τι καὶ ἂν ἐνήργησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ἐνήργησε σύμφωνα μὲ τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου χορηγούμενα αὐτῇ δικαιώματα καὶ ἐντὸς τῶν καθηκόντων της, ὅτι θέλει φυλακίσει τοὺς ἐν λόγῳ ὑπηκόους ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τῆς πληρωμῆς τοῦ ζητουμένου τέλους καὶ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς οὐδένα ἀναγνωρίζει ὡς Ἕλληνα ὑπήκοον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων εὐρέθην εἰς διπλὴν ἀμηχανίαν καὶ ἀληθῶς σπουδαίαν θέσιν, Ἴον ἂν ἔπρεπε νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τῆς τοιαύτης παρανόμου διαγωγῆς τῆς ἐγγωρίου Ἀρχῆς καὶ 2ον ἂν ἔπρεπε νὰ προτρέψω τοὺς ἐν λόγῳ ὑπηκόους νὰ πληρώσωσι τὰ καταζητούμενα.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον οὐδὲν ἤθελον ἀμφιβάλλει, διότι ρηταὶ διαταγαὶ τοῦ Σου τούτου Ὑπουργείου ὑπ' ἀριθ. 7385, 7561 μὲ καθωδήγουν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ διαταγὴ τῆς Σης Πρεσβείας ὑπὸ ἡμερομ. 6 Δεκεμβρίου μοὶ παρετήρει ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ 17ου ἄρθρου ὅτι, «ἐπειδὴ καὶ ἡ Β. Πρεσβεῖα εὐρίσκεται εἰς τὰς αὐτὰς διαφωνίας μετὰ τῆς Πύλης, καλὸν ἦθελεν εἶσθαι ν' ἀποφύγω πᾶσαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου περαιτέρω συζή-

1) Κ. Παπαθανάση - Μουσιοπούλου, Ἑλληνικὰ Προξενεῖα στὴ Θράκη, Ἀθήνα 1976 σ. 162.

τησιν, μέχρι οὗ ἡ Βη Πρεσβεία περαιώσῃ τὰς ἐνεργείας τῆς χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μ' ἀποτρέπη τοῦ νὰ προβῶ εἰς διαμαρτύρησιν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ ἐγγώριος Ἄρχὴ ἤθελε προβῆ εἰς μέτρα βίαια πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ καθ' ἣν ἡ σιωπὴ μου ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς παραδοχὴ τῆς ἐρμηνείας, ἣν ἡ ἐγγώριος Ἄρχὴ ἐπιμένει νὰ δώσῃ εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρον. Σκεφθεὶς ὅμως σπουδαίως καὶ ἀναλογισθεὶς τὴν βαρύτητα τῶν συνεπειῶν, ὅσας ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ αὐτὴ ἡ ἐκείνη ἡ διαγωγὴ μου, ἔκρινα προτιμότερον νὰ προβῶ εἰς τὸ τῆς διαμαρτυρήσεως μέτρον διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι οὐδενὸς ἄλλου μέσου ἠδυνάμην νὰ κάμω νόμιμον χρῆσιν ... Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, ἵνα μὴ καὶ μόνον φυλακισθῶσιν οἱ ὑπήκοοι, προέτρεψα αὐτοὺς νὰ πληρώσωσιν ἐπὶ ἀποδείξει, ἐλπίζων πάντοτε ὅτι ἡ Ση Πρεσβεία, ἂν εὗρῃ ὅτι τὸ καταζητούμενον τέλος ἀδίκως κατεζητεῖτο καὶ ὅτι παρανόμως καὶ βιαίως εἰσепράχθη, θέλει εὐαρεστηθῆ νὰ ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἐγκρίνει ὅπως τὸ διὰ τῆς βίας πληρωθὲν τέλος ἐπιστραφῆ τοῖς ὑπηκόοις.

Περὶ τούτων πάντων συγχρόνως ἀνέφερα καὶ πρὸς τὸν ἐν Θεσ)νίκῃ Πρόξενον τῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἂν καὶ προβλέπω ὅτι οὔτε εὐκολώτερον, οὔτε ταχύτερον δύναται νὰ κατορθωθῆ ἢ διόρθωσις τῶν ἐσφαλμένων ἰδεῶν καὶ ἀξιώσεων τοῦ Διοικητοῦ διότι πέπεισμαι ὅτι ταῦτα πάντα ὑποκινοῦνται κατὰ διαταγὴν τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Μακεδονίας.

Ἐπισυνάπτεται καὶ ἀντίγραφον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Διοικητοῦ Σερρών, ἣν μοι ἀπηύθυνε σήμερον ὡς πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρον καὶ ὡς πρὸς τὸ περὶ ἐθνικότητος ζήτημα· τῷ ἐγνωστοποιήσαμεν δὲ ὅτι ἀναμένομεν τὰς ὁδηγίας τῆς Βῆς Πρεσβείας, ἀλλ' ὁ Διοικητὴς κωφεύει. Ἀναμένω ὅθεν κατεπειγόντως τὰς ὁδηγίας τοῦ Σου Ὑπουργείου καὶ ἐπὶ τῶν δύο ζητημάτων τοῦ τε 17ου ἄρθρου καὶ τοῦ τῆς ἐθνικότητος διὰ νὰ γνωρίζω τί ὀφείλω νὰ πράξω.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ νὰ ὑποσημειωθῶ¹

εὐπειθέστατος

Γ. Δ. Κανακάρης

α) Ἐπιστολὴ Γ. Δ. Κανακάρη στὸν Διοικητὴ Σερρών :

Ἐν Σέρραις τὴν 2αν Ἰανουαρίου 1861

Ἀριθ. 4

Πρὸς τὸν Διοικητὴν Σερρών

Ἐδνὲμ Περετὲβ Ἐφφένδην

Ὁ ἡμέτερος Διερμηνεὺς μᾶς ἀνέφερεν ὅτι χωρὶς νὰ προειδοποιήσητε τὸ Γραφεῖον προσηγάγατε διὰ τῆς βίας ἐνώπιον ὑμῶν ἅπαντας τοὺς ἐν Σέρ-

1) Α.Υ.Ε.Φ. 49/2 ἔγγρ. 5/3.1.1861/284/17.1.1861.

ραιοι μετερχομένους τὸν οἰνοπώλην ὑπηκόους Ἑλληνας, ὅπως εἰσπράξῃτε τὸ τέλος τὸ ἐπονομαζόμενον Καντὰρ παρασὶ (δικαίωμα στατηῆρος διὰ τὸ ζύγισμα τῶν σταφυλῶν). Τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ τοῦ βιαίου τρόπου τῆς προσαγωγῆς τῶν ἐν λόγῳ Ἑλλήνων παραστάσεις ἡμῶν ἀπερρίψατε εἰπόντες μάλιστα ὅτι θέλετε φυλακίσει αὐτοὺς ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ 17ον ἄρθρον τῆς μεταξὺ τῶν δύο Ἐπικρατειῶν Ἐμπορικῆς Συνθήκης χορηγεῖ ὑμῖν τὸ δικαίωμα τοῦτο, ἂν καὶ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 266 παρ. ἔτους διακοινώσεώς μας ἀνεφέρομεν ὑμῖν τὰ εἰκότα προσθέντες ὅτι ἀναμένομεν συγχρόνως τὰς ἐπὶ τούτου ὁδηγίας τῆς ἐν Κων)λει Βης Πρεσβείας.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐγχώριος ἐξουσία ἐπιμένουσα εἰς τὴν ἀξιωσίν της περὶ ἐρμηνείας καὶ ἐφαρμογῆς τοῦ εἰρημένου ἄρθρου προέβη ἐπὶ τούτῳ σήμερον εἰς μέτρα βίαια καὶ αὐθαίρετα κατὰ τῶν ἐν λόγῳ ὑπηκόων Ἑλλήνων. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐγχώριος Ἀρχὴ διὰ τῆς διαγωγῆς ταύτης παραβιάζει προφανέστατα τὰς σαφεστάτας διατάξεις τοῦ τε 17ου καὶ τοῦ 11ου ἄρθρου τῆς μεταξὺ τῶν δύο Ἐπικρατειῶν Ἐμπορικῆς Συνθήκης.

Διὰ τὰς οὐσιώδεις αὐτὰς αἰτιολογίας τὸ Βον τοῦτο Ὑ)προξενεῖον θεωροῦν ὅλως αὐθαίρετον καὶ παράνομον τὴν τοιαύτην διαγωγὴν τῆς ἐγχωρίου Ἀρχῆς ἀναγκάζεται νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς παρανόμου καὶ αὐθαιρέτου ταύτης πράξεώς της καὶ νὰ ἀναφέρῃ τὸ πρᾶγμα πρὸς τε τὴν Σην Κυβέρνησίν του καὶ τὴν ἐν Κων)λει Β. Πρεσβείαν.

Ὁ Ὑ)Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος
Γ. Δ. Κανακάρης

β) Ἀπάντηση τοῦ Τούρκου διοικητοῦ :

(Μετὰφρασις ἐκ τοῦ Ὀθωμανικοῦ τοῦ ἐγγράφου τῆς Διοικήσεως Σερρών)

Πρὸς τὸν ἐν Σέρραις Ὑ)πρόξενον τῆς Ἑλλάδος

Κύριον Κανακάρην

Τὸ ἀπὸ 2 Ἰανουαρίου 1861 ὑμέτερον φιλικὸν τακρίριον (;) ἐλήφθη, ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁποίου ἴδομεν ὅτι διεμαρτυρήθητε διὰ τὴν βιαίαν προσαγωγὴν, ἣν ἐνηργήσαμεν χθὲς κατὰ τῶν ὑπηκόων Ἑλλήνων (μετερχομένων μὲν τὸν οἰνοπώλην, λογιζομένων δὲ εἰς τὸ ἰσνάφιον τῶν οἰνοπωλῶν) πρὸς εἴσπραξιν τέλους τινὸς λεγομένου Καντὰρ παρασὶ ὑπαγομένου εἰς χρέος των, συνεπεῖα αἰτήσεως τοῦ Ἰουδαίου Κανταρτζῆ Βασῆ. Ἡ περίστασις αὕτη μᾶς δίδει τὴν ἀφορμὴν νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν α'. νὰ γνωρίσητε καλῶς ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως οὐδεὶς ὑπάρχει ἐκ τῶν ὑπηκόων τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἔχων βάσιμον τὴν ἐθνικότητα οὔτε προφανῆ τὴν Ἑλληνικὴν του ἰθαγένειαν' ἐκεῖνοι δὲ ὅσοι φαίνονται ἔχοντες ἀξιώσεις τοιαύτας, αὐτοὶ γενεαλογικῶς εἶναι τρανῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἐκ τῶν ὑπηκόων τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, τῶν ὁποίων ἡ ἔρευνα ἀνεβλήθη μὲν μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἤδη δυνάμει ὑψηλῆς τινὸς διαταγῆς, ἔπεται νὰ γίνῃ ἡ ἀνήκουσα ἔρευνα διὰ νὰ

γνωρισθῆ ἡ ἀρχικὴ ὑπηκοότης ἑνὸς ἐκάστου. β'. Σᾶς ἐδηλώθη πρὸς τούτους ἀπειράκεις καὶ μυριάκις ὅτι καὶ ὅσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀκόμη ἤθελον εἶσθαι ἀληθῶς Ἑλληνικῆς Ἰθαγενείας, εὐρισκόμενοι μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπαγόμενοι δὲ εἰς τοὺς ὄρους τῶν συντεχνιῶν, δυνάμει τῆς ἐν ἐνεργείᾳ εὐρισκομένης ἐμπορικῆς συνθήκης, οἱ τοιοῦτοι, ἀπευθείας ἀνήκει καὶ χρήζει νὰ γνωρίσουν τὴν Τοπικὴν Διοίκησιν καὶ ὄχι τὴν Προξενικὴν Ἀρχήν. Ἡ ἐπιτόπιος λοιπὸν Ἀρχὴ βασιζομένη ἐπὶ τούτου τοῦ δικαιώματός της, χωρὶς νὰ ἔχη πλέον εἰς τὸ ἐξῆς ἀνάγκην τῆς Προξενικῆς μεσολαβήσεως ἢ ἀνταποκρίσεως, τοὺς ἄνω εἰρημένους οἰνοπώλας Ἑλληνας προσαγαγοῦσα χθὲς ἐνώπιόν της τοὺς κατεδίκασε διὰ τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων ὑπ' αὐτῶν τελῶν.

Ἀπὸ τὴν σήμερον ὄθεν καὶ διὰ τὸ ἐξῆς, ὅστις ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἤθελε προσδράμη εἰς τὴν ἐγχώριον Ἐξουσίαν ὡς ἐγκαλῶν τινά, ἢ τοῦναντίον ἤθελε γίνεαι χρεῖα νὰ πρᾶσαχθῆ τις ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ Διοικητήριον ὡς ἐγκαλούμενος, τῶν τοιούτων ἀτόμων πρῶτον θὰ ἐξακριβοῦται ἡ βᾶσις τῆς Ἰθαγενείας (δι' ἐρεῦνης γενησομένης εἴτε ἐνώπιον ὑμῶν, εἴτε ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑμετέρου Διερχομένου) καὶ ἔπειτα θέλει ἐμβαίνει εἰς συζήτησιν ἢ δίκην των. Αὕτη εἶναι ἡ βᾶσις τῶν δικαιωμάτων τῆς Διοικήσεως, τὰ ὅποια κοινοποιοῦντες πρὸς ὑμᾶς ἀνταποκριτικῶς εἰς τὸ ὑμέτερον ἔγγραφον.

Μένομεν μὲ τὴν ἀνήκουσαν πρὸς ὑμᾶς ὑπόληψιν

Σέρραι 1277 ρειτζεπ 4

1861 Ἰανουαρίου 3

ὁ Διοικητὴς Σερρών

(τ.σ.) Ἐδνέμ Περετέβ

γ) Ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Δ. Κανακάρη πρὸς τὸν Πρόξενον Θεσ/νίκης :

Ἄριθ. 19

Ἐν Σέρραις τὴν 12 Ἰανουαρίου 1861

Ἐλήφθη σήμερον ἡ ἀπὸ 6 ὀδεύοντος μηνὸς διαταγὴ ὑμῶν, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας σπεύδω ἀμέσως νὰ πέμψω ὑμῖν κατάλογον τῶν τίτλων τῆς Ἰθαγενείας ἑνὸς ἐκάστου τῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ διατελούντων ὑπηκόων Ἑλλήνων. Ὅμοιον ἀντίγραφον ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω πέρισυ πρὸς τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ὑμῶν Προξενεῖον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 70 τῆς 12ης Μαρτίου 1860 ἀναφορᾶς μου¹.

Ἐκ τῆς ὑποβαλλομένης δὲ σήμερον πρὸς τὸ Σὸν Προξενεῖον ἀναφορᾶς μου ὑπ' ἀριθ. 16 καὶ χθρσινὴν ἡμερομηνίαν θέλετε παρατηρήσει ὅτι ὁ Διοικητὴς Σερρών ἐπιμένει νὰ μὴν ἀναγνωρίζῃ Ἑλληνα πάντα εἰς Τουρκίαν γεννηθέντα, καίτοι ἄλλως νομίμως κτησάμενον δυνάμει τῶν περὶ πολιτογραφῆ-

1) Βλ. Σεραϊκὰ Χρονικά, τ. 7 (1976) σελ. 189 καὶ ἐπόμε.

σεως νόμων τὰ προσόντα τοῦ πολίτου Ἕλληνας· ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν παραδέχεται τὸν περὶ πολιτογραφήσεως νόμον, καὶ μόνον ἐκείνους ἀναγνωρίζει Ἕλληνας, οἵτινες ἐκ γονέων Ἑλλήνων καὶ ἐν Ἑλλάδι γεννηθέντες μεταβαίνουνσι ἐνταῦθα χάριν ἐμπορίου.

Τὰς αὐτὰς δ' ἐνστάσεις καὶ ἀξιώσεις ἔχει καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς ἐνταῦθα ξένους ὑπηκόους.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ λυθῇ ἐνταῦθα ἢ τοῦλάχιστον ἀναβληθῇ ἢ συζήτησις τοῦ τῆς ἐθνικότητος ζητήματος, διότι δὲν πρόκειται περὶ φιλονικίας ἀτόμων τινῶν, ἐφ' ὧν ἴσως ἠδύνατο νὰ ὑποπτευθῆται ἢ Ἐγγώριος Ἄρχή, ἀλλὰ πρόκειται περὶ φιλονικίας Νόμου Ἑλληνικοῦ δηλαδὴ τοῦ περὶ πολιτογραφήσεως.

Τοιαύτην ἀξίωσιν ἔχων ὁ Διοικητὴς Σερρῶν προβαίνει ἀδιακρίτως ἐναντίον τῶν ὑπηκόων ζητῶν φόρους καὶ δικαιώματα, εἰς ἅτινα οἱ ὑπήκοοι Ὀθωμανοὶ ὑποβάλλονται. Εἰς τὰς ἀντιταττομένας εἰς τὴν ἀξίωσίν του ταύτην παρατηρήσεις μας ἀπαντᾷ διὰ τῆς στερεοτύπου ἀπαντήσεως «τοιαύτας διαταγὰς ἔχω, προκαλέσατε νεωτέρας ἀνατρεπτικὰς καὶ θέλω παύσει τῶν ἀρξαιμένων μέτρων».

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διατελῶ μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ

Ὁ Διευθύνων Ὑποπρόξενος

(ὑπογρ.) Γ. Δ. Κανακάρης

* *

Μὲ τὴν παραπάνω σύντομη ἱστορικὴ ἔρευνα ἐπιδιώχθηκε νὰ σκιαγραφηθεῖ ἡ ζωὴ στὴν πόλιν καὶ στὴν περιοχὴ τῶν Σερρῶν στὸ χρονικὸ διάστημα 1857 — 1861, ὅποτε ἀντιμαχόμενες δυνάμεις εἶχαν ἀρχίσει τὴν ἀδυσώπητην πάλην τους γιὰ ἐπικράτησιν στὸν Βορειοελλαδικὸ Χῶρον.

Οἱ προξενικὲς ἐκθέσεις, γραμμένες μὲ αὐστηρὰ ὑπηρεσιακὸ ὕφος καθρεφτίζουν τὶς σκληρὰς δοκιμασίας, ἀλλ' ἐπίσης τὴν ἐνθερμὴν ἀγωνιστικὴν καὶ τὸν ἀστεῖρευτο πατριωτισμὸ τῶν Σερραίων.